

mens nimia tristitia, quasi lumen ejus, non Deus, sed terra sit? Audivi enim, jam dixi, (Deus faciat ut falsum audierim,) quod tibi manus etiam velles inferre, quod melius non credo aut ascendisse in cor tuum, aut exisse de ore tuo. Sed tamen quia ita perturbatus es, ut hoc de te dici potuerit, graviter de te contristatus, hoc litterarum alloquio putavi consolandam charitatem tuam; quanquam non dubitem Dominum Deum nostrum in corde tuo loqui meliora. Novi enim quam pio studio semper audieris verbum ejus.

II. Erige itaque animum frater in Christo charissime; Deus noster nec perit a suis, nec perdet suos: vult autem monere nos quam sint hæc fragilia et incerta, quæ nimis diligunt homines, ut solvamus ab eis vinculum cupiditatis, per quod implicatos nos trahunt, et totum amorem nostrum consuefaciamus in eum currere, in quo nulla damna timeamus. Ipse te hortatur per ministerium nostrum, viriliter cogites te fidelem esse Christianum, et ejus redemptum esse sanguine, qui non solum æterna sapientia, sed etiam humana præsentia docuit nos temperanter prospera sæculi hujus contemnere, et fortiter adversa tolerare, ejus felicitatis mercedem pollicens, quam nemo possit a nobis auferre. Scripsi sane etiam ad virum laudabilem Comitem, quam epistolam in tuo erit arbitrio, utrum dari velis. Nam per quem detur, non dubito deesse non posse, adjuvante Domino, vel episcopum vel presbyterum vel quemlibet.

EPISTOLA CCXLV.¹

Domino dilectissimo et venerabili fratri et consacerdoti Possidio, et qui tecum sunt fratribus, Avetrinus et qui mecum sunt fratres, in Domino salutem.

Augustinus Possidio de cultu, fucis et in auribus, et de non ordinando quodam in parte Donati baptizato.

I. MAGIS quid agas cum eis qui obtemperare nolunt, cogitandum est, quam quemadmodum eis ostendas non licere quod faciunt. Sed nunc epistola sanctitatis tuæ, et occupatissimum me reperit, et celerrimus bajuli reditus neque non rescribere tibi, neque ad ea quæ consuluisti, ita ut oportet, respondere permisit. Nolo tamen de ornamentis auri vel vestis præproperam habeas in prohibendo sententiam, nisi in eos, qui neque conjugati, neque conjugari cupientes, cogitare debent quomodo placeant Deo². Illi autem cogitant quæ sunt mundi, quomodo placeant vel viri uxoribus, vel mulieres maritis³. Nisi quod capillos nudare fœminas, quas etiam caput velare Apostolus jubet, nec maritatas decet. Fucari autem pigmentis, quo vel rubicundior vel candidior appareat, adulterina fallacia est, qua non dubito etiam ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittendæ sunt fœminæ ornari, secundum veniam, non secundum imperium. Nam verus ornatus maxime Christianorum et Christianarum, non tantum nullus fucus mendax, ve-

¹ Alias LXXIII. quæ autem 245 erat, nunc 8. — ² 1 Cor. vii, 33. — ³ 2 Cor. xi, 13.

rum ne auri quidem vestisque pompa, sed mores boni sunt.

II. Execranda autem superstitio ligaturarum, in quibus etiam inaures virorum in summis ex una parte auriculis suspensæ deputantur, non ad placendum hominibus, sed ad serviendum dæmonibus adhibetur. Quis autem possit speciales nefariarum superstitionum prohibitiones in Scripturis invenire, cum generaliter Apostolus dicat, « Nolo vos socios fieri dæmoniorum¹ » et iterum, « Quæ enim consonantia Christi ad Belial² » Nisi forte quia Belial nominavit, et generalem societatem dæmoniorum prohibuit, licet Christianis sacrificare Neptuno, quia nihil proprie de Neptuno vetitum legimus. Moneantur interim miseri, ut si obtemperare nolunt præceptis salubrioribus, saltem sacrilegia sua non defendant, ne majori se scelere implicent. Quid autem cum eis agendum sit, si solvere inaures timent, et corpus Christi cum signo diaboli accipere non timent? De ordinando autem qui in parte Donati baptizatus est³, auctor tibi esse non possum. Aliud est enim facere si cogaris, aliud consulere ut facias.

¹ I Cor. x, 20. — ² Id. vi, 15. — ³ Vide lib. 2. contra Crescon., cap. 13.

EPISTOLA CCXLVI¹.

AUGUSTINUS LAMPADIO.

Augustinus Lampadio, ostendens fatum in peccatis perperam excusari, quippe cujus vel ipsi mathematici nullam rationem habeant in subditis castigandis.

I. DE quæstione fati ac fortunæ, qua tuum animum non leviter moveri, et cum præsens essem adverti, et nunc tuis litteris gratius certiusque cognovi, rescriptum tibi non parvi voluminis debeo: quod Dominus præstabit ut ita explicem, quemadmodum novit tibi congruere ad salutem fidei tuæ. Non enim parvum malum est, perversis opinionibus non solum ad committendum blandimento voluptatis adduci, sed etiam ad defendendum peccatum a medicamento confessionis averti.

II. Illud sane quantocyus ac breviter noveris, omnes leges atque omnia instituta disciplinæ, laudes, vituperationes, exhortationes, terrores, præmia, supplicia, cæteraque omnia, quibus humanum genus administratur et regitur, penitus labefactari atque subverti, nihilque in eis omnino justitiæ remanere, nisi voluntas sit causa peccandi. Quanto ergo licentius et æquius mathematicorum improbamus errores, quam divinas leges, vel etiam domorum nostrarum curam damnare atque abjicere cogimur, quod nec ipsi mathematici faciunt? Nam cum aliquis eorum hominibus nummatis fatua fata vendiderit, mox ut oculum a tabellis eburneis ad domus

¹ Alias ccxliii. quæ autem 246 erat, nunc 160.

suæ moderamen ac sollicitudinem revocaverit, non solum vocibus, sed etiam plagis emendat uxorem; non dico si petulantius jocantem, sed si immoderatus per fenestram aspicientem animadvertent. Quæ tamen si ei dicat, Quid me cædis? Venerem cæde si potes, a qua cogor hoc facere. Tum vero ille non curat quam vana verba componat fallendis extraneis, sed quam justa verbera imponat corrigendis suis.

III. Quando ergo quisque eum reprehendi cœperit, causam convertit in fatum, et ideo se culpam non vult, quia fato se dicit coactum fecisse id quod arguitur, redeat ad se ipsum, servet hoc in suis, non castiget servum furum, non de contumelioso filio conqueratur, vicino improbo non minetur. Quid enim horum faciens, juste facit, si omnes a quibus injurias patitur, non culpa sua, sed fato impelluntur ut faciant? Si autem jure proprio et patris-familias diligentia, quoscumque homines pro tempore in potestate habet, hortatur ad bonum, deterret a malo, imperat suæ voluntati ut obtemperent, honorat eos qui sibi ad nutum obediunt, vindicat in eos qui se contemnunt, rependit gratiam beneficis, odit ingratos; ego ne expectabo ut contra fata disputem, cum tanta eum non verbis, sed factis eloqui deprehendam, ut prope manibus suis omnes mathematicorum capillos super capita eorum frangere videatur? His itaque paucis, si aviditas tua contenta non est, et librum aliquem de hac re, quem diutius legat, desiderat, patienter tibi sunt expectandæ vacationes nostræ, et rogandus Deus, qui et otium et facultatem satiando de hac re animo tuo tribuere dignetur. Ero tamen alacrior si et sæpe commemorare me litteris tuam non piguerit charitatem, et quid de hac epistola sentias rescribendo docueris.

1 Alias cccxi. quæ autem 247 erat, nunc 161.

EPISTOLA CCXLVII¹.

Domino dilectissimo ROMULO filio AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Romulum potentem hominem, quem in Christo genuerat, obsecrat, ne nimium acerbus et injustus exactor sit tributorum administratoribus suis solutorum: minitans ei, si tyrannice exigere pergat, extremum judicium.

I. VERITAS et dulcis est et amara. Quando dulcis est, parcat; et quando amara, curat. Si non recusas bibere quod in hac epistola offero, probabis quod dixi. Utinam sicut mihi non obest, sic nec tibi obesset quicquid contumeliarum mihi irrogas: et utinam vel tantum tibi obesset iniquitas quam miseris et pauperibus facis, quantum obest ipsis quibus eam facis. Illi enim ad tempus laborant, tu autem vide quid tibi thesaurizes in die iræ et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Cujus misericordiam deprecor, ut hic te corrigat², quomodo ipse novit, potius quam reservet in illum diem, quando nullus jam erit correctionis locus; ut qui tibi dedit timorem suum, propter quem de te non despero, aperiat tibi sensum, ut videas quæ facis, et exhorreas, et emendes. Parva enim et quasi nulla tibi videntur, quæ tam magna mala sunt, ut quando te domita cupiditas ea considerare permiserit, riges lacrymis terram, ut Deus misereatur tui. Aut si ego iniquus sum qui,

¹ Alias cccxi. quæ autem 247 erat, nunc 161. — ² Rom. II, 6.

hoc tecum ago, ne miseri et egeni homines bis reddant quod debent, cum coloni actori suo dederint, subdito præposito et jubenti servientes, nec ille se accepisse negare potuerit. Si ergo ego iniquus sum, quia mihi videtur injustum ut bis exigantur, qui vix semel reddere sufficiunt; fac quod vis. Si autem tu vides, quia injustum est; fac quod decet, fac quod Deus jubet, et ego rogo.

II. Non pro illis magis, (novit ille quem timeo) sed pro te ipso te ipsum rogo, ut quomodo scriptum est: « Miserearis animæ tuæ placens Deo¹, » Et modo quidem non rogandus, sed objurgandus es. Nam et hoc scriptum est: Ego quem amo redarguo et castigo². » Ego tamen si pro me rogandus esse, forte non te rogarem. Quia vero pro te rogandus es, rogo te iratum ut parcas tibi, ut placeris tibi, ut tibi placetur ille quem rogas. Misi ad te die sabbati, cum adhuc pranderes, ut non proficisceris, nisi me vidisses: renuntiasti ita te esse facturum. Surrexisti die Dominico, et ut audivi, venisti in Ecclesiam, et orasti et profectus es, et me videre noluisti. Deus tibi ignoscat. Quid enim aliud tibi dicam, nisi quod ipse novit quia cupio. Sed scio quia nisi te correxeris, ille justus est. Cum autem tibi parcis, et mihi parcis. Neque enim tam miser sum et alienus a visceribus Christi, ut non gravissimo vulnere feriat cor meum, quando sic agunt, quos in ejus Evangelio genui.

III. Iterum dicturus es, Non eis jussi ut darent Ponticano. Respondetur tibi, Sed jussisti ut servirent Ponticano: nec possent distinguere quousque servirent, et quousque non servirent, maxime cum ea peteret quæ se debere sciebant. Tuas autem litteras habere debuerunt, quas proferrent actori, si te nolente exigebat, et relegere-

¹ Eccli. xxx, 24. — ² Apoc. iii, 19.

rent ei non se debere dare, nisi cum tuas litteras accepissent. Nam si verbo aliquando jussisti, ne actori aliquid darent, multum est ut meminerint, multum est ut tu ipse memineris, an vere jusseris, an ipsis jusseris, an aliis, an omnibus: maxime quia etiam nunc alteri actori audisti datam et salvam esse ipsam pecuniam, et non tibi displicuit quia dederunt. Sed cum ego dixissem, Quid si et iste intervertisset, ab ipsis iterum exigendum erat? rursus tibi cœpit displicere, quia dederunt: et cum mihi sæpe dixisses, nunquam te injunxisse vices tuas vel Valerio vel Aginesi, subito cum de vino ageretur quia debuerunt ostendere si acescere cœperat, et diceretur tibi quod absens erat; credo excidit tibi, quid mihi toties dixeras, et dixisti, quia habuerunt Aginesi ostendere. ex ipsius agere arbitrio. Ibi ego cum dixissem, Certe vices tuas istis non soles injungere: respondisti: « Sed litteras meas » habebat Aginesis: » quasi semper illi quibus aliquid injungis, litteras tuas recitent rusticanis hominibus, ut credant quia tu jussisti. Sed quia eos vident tibi sic jungi non utique credunt temere illos aliquid audere præsumere, nisi a te data potestate. Ideoque inter ista incerta non apparet quid jubeas, nec possunt firmum aliquid retinere, nisi litteras tuas habuerint quas omnibus proferant, et non nisi tuis litteris prolatis obtemperant, quando eis aliquid dandum est.

IV. Sed quid opus est tandiu tecum disputare et onerare verbis occupationes tuas, ut forte cum irasceris verbis meis, velis sævire in homines miseros. Illis imputabitur ad meritum bonum, quia pro salute tua, propter quam tibi tanta loquor, te patiuntur iratum: tibi autem nolo aliquid gravius dicere, ne putes me non timendo, sed male optando tale aliquid loqui. Time Deum si non vis decipi: ipsum testem invoco semper animam meam,

plus me tibi timere cum hæc dico, quam illis pro quibus apud te intercedere videor. Si credis, Deo gratias. Si autem non credis, consolatur me quod Dominus ait: « Dicite, Pax huic domui: et si est ibi filius pacis, re- » quiescet super eum pax vestra: si quo minus, ad vos » revertetur ¹. » Dei misericordia te tueatur, domine dilectissime fili.

EPISTOLA CCXLVIII ².

Domino sancto desiderabili, et in Christi honore suavissimo fratri SEBASTIANO AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Sebastiano, de pia tristitia quam boni ferunt ex impietate malorum. Huic epistolæ subscripsit Alypius.

I. QUAMVIS ab animo nostro nullo modo te separatam esse permittat dulce vinculum charitatis, et indesinenter tuos sanctos mores atque colloquia recolamus: tamen bene fecisti, et gratias agimus, quod nobis etiam corporalis salutis tuæ nuntios apices mittendo, nos plurimum exhilarasti. Sensi autem in epistola tua, quod tædium te detinuerit a peccatoribus relinquentibus legem Dei. Illo enim spiritu vivis, quo dictum est: « Vidi insensatos, et » tabescebam ³. » Pia est ista tristitia, et si dici potest Beata miseria, vitiis alienis tribulari, non implicari; mœrere, non hærere, dolore contrahi, non amore attrahi. Hæc est persecutio, quam patiuntur omnes qui volunt in Christo pie vivere ⁴, secundum apostolicam mordacem

¹ Matth. x, 12. — ² Alias cxlv. quæ autem 248 erat, nunc 263. — ³ Psal. cxviii, 53, et 158. — ⁴ 2 Tim. iii, 12.

veracemque sententiam. Quid enim hic magis persequitur vitam bonorum, quam vita iniquorum, non cum cogit imitari quod displicet, sed cum cogit dolere quod videt? Quoniam coram pio vivens impie, etsi non obligat consentientem, cruciat sentientem. Nam sæpe et diu impiorum corporibus a sæcularibus potestatibus, et quorumlibet vexationibus parcitur, piorum autem cordibus a malis hominum moribus nunquam usque ad hujus sæculi finem. Sic ergo potius impletur quod commemoravi dixisse Apostolum: « Quia omnes qui volunt in Christo » pie vivere persecutionem patientur; » et tanto amarius quanto interius, donec diluvium transeat ubi arca continet corvum et columbam.

II. Sed inhære frater illi a quo audisti: « Qui perse- » veraverit usque in finem, hic salvus erit ¹. » Coniungere Domino, ut crescat in novissimis vita tua. Scio enim non deesse recreationem cordis de fratribus bonis. Huc adijunge promissiones Dei fideles, magnas, certas, sempiternas, ipsiusque tolerantiae imperturbabilem ineffabilemque mercedem. Et vide quam verum Domino cantes: « Secundum » multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolatio- » nes tuæ jucundaverunt animam meam ². » Mitte fratri Firmo litteras nostras. Sanctitatem tuam et familiam Dei, quæ tuo ministerio gubernatur, fratres et sorores quæ apud nos sunt nobiscum in Domino resalutant. *Et alia manu*: Incolumes pro nobis orteis dilectissimi et sancti fratres.

Ego Alypus impensissime saluto sinceritatem tuam, omnesque tibi in Domino conjunctos. Atque ut hanc tanquam meam epistolam deputes, peto. Et si enim aliam propriam mittere potuissem, tamen malui huic subscri-

¹ Matth. xxiv, 13. — ² Psal. xciii, 19.

bere, ut unanimitatem nostram una etiam pagina testaretur.

EPISTOLA CCXLIX¹.

Domino desiderantissimo et honorifica sinceritate charissimo fratri, et condiacono RESTITUTO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Restituto, quatenus mali tolerandi in Ecclesia.

Esrus indicantes piam flammam cordis tui, indicavit mihi fidelissimus, ut scis, particeps eorum, frater Deo-gratias. Lege itaque Tychonium quem bene nosti, non quidem omnia probaturus: nam quæ in illo cavenda sint, bene nosti. Hanc tamen quæstionem, quomodo in Ecclesia Dei si qua forte perversa vel etiam scelerata corrigere aut extinguere non valemus, salvo unitatis vinculo toleranda sint, strenue videtur mihi tractavisse atque solvisse. Quanquam in ejus litteris tantummodo intentione correctæ, ad ipsos divinarum Scripturarum fontes recurrere nos oportet, ut ibi videamus quam pauca de hac re testimonia sententiarum, vel exempla gestorum posuit, et quam nemo possit omnia ponere, nisi qui pene omnes sanctorum librorum paginas in sua scripta transferre voluerit: ita prope nulla est, quæ nos non admoneat intus in ipsa societate Sacramentorum, quibus imbuimur ad vitam æternam, cum his qui oderunt pacem esse debere pacificos¹, donec ingemiscendo nostra longinqua pere-

¹ Alias LXXIX. quæ autem 249 erat, nunc 94. — ² Psal. CXXIX, 7.

grinatio transeat; atque in virtute Jerusalem matris æternæ securissima pace perfruamur, et in turribus ejus abundantia verorum fratrum, quorum nunc inter multos falsos gemimus paucitatem. Quæ est autem virtus illius civitalis, nisi Deus ejus Deus noster? Vides igitur in quo solo fiet pax, et singulis hominibus, qui secum sine illo bellum gerunt, etiam nullo extrinsecus oborto scandalo; et omnibus simul, qui quanquam in hac se vita diligant, et amicitia fidæ nexibus teneantur, tamen nec præsentia corporis nec consensione animi summe perfecteque copulantur. Confortetur cor tuum in Domino, memor nostri.

EPISTOLA CCL¹.

Domino dilectissimo et venerabili fratri et consacerdoti AUXILIO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus senex Auxilio episcopo juveni, ut aut anathematis sententiam rescindat, aut doceat quibus adductus causis putet ob unius peccatum totam familiam excommunicari posse.

I. VIR spectabilis filius noster Classicianus, graviter apud me litteris questus est, quod sit anathematis injuriam a tua sanctitate perpeusus: narrans quod venerit ad ecclesiam apparitione paucorum suæ potestati congrua comitatus, et egerit tecum, ne contra salutem suam faveres eis, qui per Evangelium pejerando, adjutorium violandæ fidei in ipsa fidei domo requirebant. Quos ta-

¹ Alias LXXV. quæ autem 250 erat, nunc 95.

men considerantes quid mali fecerint, non inde violenter abductos, sed sponte dicit egressos, atque hinc venerationem tuam ita sibi succensuisse, ut ecclesiasticorum confessione Gestorum cum omni domo sua anathematis sententia feriretur. Quibus litteris ejus lectis, non mediocriter æstuans, cogitationibus magna cordis tempestate fluctuantibus, apud charitatem tuam tacere non potui; ut si habes de hac re sententiam, certis rationibus vel Scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo recte anathemetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro Domini servus, ut quisquam in domo etiam nondum natus, si eodem tempore, quo universa domus est anathemate obligata, nascatur, nec ei possit per lavacrum regenerationis in mortis periculo subveniri. Neque enim hæc corporalis est poena, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui ejusdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. Tunc quidem ad terrorem viventium mortalia corpora perimebantur, quandoque utique moritura. Spiritalis autem poena, qua fit quod scriptum est, « Quæ ligaveris in terra, erunt ligata et » in caelo¹, » animas obligat, de quibus dictum est, « Anima patris mea est, et anima filii mea est. Anima quæ » peccaverit, ipsa morietur². »

II. Audisti fortasse aliquos magni nominis sacerdotes cum domo sua quempiam anathemasse peccantium? Sed forte si essent interrogati, reperirentur idonei reddere inde rationem. Ego autem, quoniam si quis ex me quærat, utrum recte fiat, quid ei respondeam non invenio; nunquam hoc facere ausus sum, cum de quorundam facinoribus immaniter adversus Ecclesiam perpetratis, gravissimè permoverer. Sed si tibi forte quoniam juste

¹ Matth. xvi, 1. — ² Ezech. xviii, 4.

fiat, Dominus revelavit, nequaquam juvenilem ætatem tuam, et honoris ecclesiastici rudimenta contemno: En assum, senex a juvene et episcopus tot annorum a collega necdum anniculo paratus sum discere, quomodo vel Deo vel hominibus justam possumus reddere rationem, si animas innocentes pro scelere alieno, ex quo non trahunt sicut ex Adam, in quo omnes peccaverunt, originale peccatum, spiritali supplicio puniamus⁴. Etenim Classiciani filius, etsi traxit ex patre primi hominis culpam sacro fonte baptismatis expiandam; tamen quidquid posteaquam genuit eum peccati pater ejus admisit, ubi particeps ipse non fuit, ad eum non pertinere quis ambigit? Quid dicam de conjuge? quid de tot animabus in universa familia? unde si una anima per istam severitatem, qua tota domus ista anathemata est, sine baptismo de corpore exeundo perierit, innumerabilium mors corporum, si de ecclesia homines innocentes violenter abstrahantur et interficiantur, huic damno non potest comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam et nobis rescribendo præstes ut possimus et nos: si autem non potes, quid tibi est inconsulta, commotione animi facere, unde si fueris interrogatus, rectam responsum non vales invenire?

III. Hæc autem dixi, etiam si filius noster Classicianus aliquid admisit, quod tibi anathemate plectendum justissime videretur. Cæterum si veras ad me litteras misit, nec solus in domo sua debuit ista sententia coerceri. Sed hinc cum tua sanctitate nihil ago, nisi tantum peto ignoscas petenti veniam, si agnoverit culpam: si autem nihil eum peccasse prudenter agnoscis, quoniam ipse in domo fidei justius flagitabat fidem debere servari, ne ibi frangeretur ubi docetur: fac quod sanctum virum

⁴ Rom. v, 12.

facere oportet, ut si tibi contigit tanquam homini, quod utique homo Dei dicit in Psalmo, « Turbatus est præ ira oculus meus¹, » exclames ad Dominum, « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum²; » ut porrigat tibi dexteram suam, et comprimat iracundiam tuam, et tranquillet mentem tuam ad videndam faciendamque justitiam. Sicut enim scriptum est; « Iracundia viri justitiam Dei non operatur³. » Nec arbitreris ideo nobis non posse subrepere injustam commotionem, quia episcopi sumus. Sed potius cogitemus inter laqueos tentationum nos periculosissime vivere, quia homines sumus. Aufer itaque Gesta ecclesiastica, quæ perturbatio fortasse fecisti, et redeat inter vos charitas, quam cum illo et catechumenus habuisti. Aufer litem et revoca pacem, ne tibi pereat homo amicus, et de vobis gaudeat diabolus inimicus. Potens est autem misericordia Dei nostri, quæ et me exaudiat orantem, ne mea tristitia de vobis augeatur, sed potius quæ est exorta sanetur, et erigat per gratiam suam, et lætificet juventutem tuam non contemnentem senectutem meam. Vale.

¹ Psal. vi, 8. — ² Ibid. 3. — ³ Jacob. i, 20.

FRAGMENTUM.

Quod in veteri codice ecclesiæ Trecentis continente collectiones Cresconii et Ferrandi repertum est, cum titulo hęc affixo.

EX EPISTOLA AD CLASSICIANUM

QUI EXCOMMUNICATUS FUERAT.

Ego propter eos, qui pro peccato unius animæ, totam domum ejus, id est, plurimas animas anathemate ligant, maxime ne ibi quisquam sine baptismo de corpore abcedat; et utrum non etiam de ecclesia pellendi sunt, qui eo confugiunt quo fidem fidejussoribus frangant, adjuvante Domino, et in concilio nostro agere cupio, et si opus fuerit ad Sedem apostolicam scribere; ut in his causis quid sequi debeamus concordiam omnium auctoritate constituatur, atque firmetur. Illud plane non temere dixerim, quod si quisquam fidelium fuerit anathematus injuste, ei potius oberit qui faciet, quam ei qui hanc patietur injuriam. Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisque ligatur aut solvitur, immeritam nulli poenam ingerit: per eum quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ non agit perperam.

¹ Habent Ansel. Luc. lib. 12, c. 66 et Gratian. caus. 11, q. 3, c. 87.